

POSTANOWIENIE

9 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Paweł Grzegorczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Monika Koba

SSN Dariusz Zawistowski

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 9 lutego 2024 r. w Warszawie
skarg kasacyjnych M.G. i H.G.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie

z 22 maja 2018 r., XXVII Ca 1330/17,

w sprawie ze skargi Prokuratora Rejonowego Warszawa-Śródmieście w Warszawie

o wznowienie postępowania w sprawie II Ns 1450/99 z wniosku H.G.

o stwierdzenie nabycia spadku po I.K. zakończonego prawomocnym

postanowieniem Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy w

Warszawie z 20 listopada 1999 r.,

z udziałem M.G., E.M. i M.J.

**uchyła zaskarżone postanowienie w punkcie 2 (drugim)
i 3 (trzecim) i przekazuje w tym zakresie sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

(K.G.)

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 15 lipca 2016 r. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie, po ponownym rozpoznaniu sprawy we wznowionym postępowaniu, uchylił postanowienie Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy w Warszawie z dnia 20 listopada 1999 r., sygn. II Ns 1450/99, w części, to jest w zakresie, w jakim dotyczyło stwierdzenia nabycia spadku po I. K. i wnioszek H. G. o stwierdzenie nabycia spadku po I. K. odrzucił (pkt I) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt II).

Powyższe orzeczenie oparł na następujących ustaleniach faktycznych:

I. K., córka M. i L., urodziła się w dniu [...] 1894 r. w W. Zmarła w dniu 23 [...] 1986 r. w W., ostatnio przed śmiercią stale zamieszkiwała w W.. W chwili śmierci była wdową.

W dniu 22 lutego 1986 r. do Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy wpłynął wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po zmarłej I. K.. Wnioskodawczynią była H. G., natomiast uczestnikami M. G. i M. J.. Sprawę zarejestrowano za numerem sygnatury akt II Ns 211/86. Do akt sprawy złożono dokument zatytułowany „testament” zawierający podpis z danymi „I. K.”. Na rozprawie w dniu 18 marca 1986 r. stawiała się wnioskodawczyni i uczestnicy. W zapewnieniu spadkowym H. G. wskazała m.in., iż spadkodawczyni - jej matka - pozostawiła jedyny testament własnoręczny i nie sporządziła innych testamentów. Zapewnienie H. G. potwierdzili uczestnicy M. G. i M. J.. Po zamknięciu rozprawy Sąd Rejonowy stwierdził postanowieniem z dnia 18 marca 1986 r., że spadek po I. K. nabyli na mocy testamentu z dnia 7 listopada 1984 r. jej córka H. G. w 1/4 części spadku, wnuk M. G. w 1/4 części spadku i wnuczka M. J. w 2/4 części spadku. Postanowienie nie zostało zaskarżone.

W dniu 29 kwietnia 2014 r. do akt złożył odpis pełnomocnictwa pełnomocnik M. J. i zapoznał się z aktami. W dniu 30 marca 2015 r. z aktami zapoznał się pełnomocnik H. G.. W dniu 19 października 2015 r. do akt wpłynęło pismo

Prokuratora w sprawie wypożyczenia akt na okres 7 dni, jednak w aktach nie ma adnotacji, aby wniosek został rozpoznany.

W dniu 13 października 1999 r. do Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy został złożony wniosek H. G. reprezentowanej przez pełnomocnika procesowego o stwierdzenie nabycia spadku po I. K. i po J. K. zmarłym [...] 1983 r. Sprawę zarejestrowano za numerem sygnatury akt II Ns 1450/99. Jako jedynego spadkodawcę wskazano wnioskodawczynię H. G.. Wskazano, że nie ma innych spadkobierców ustawowych, jak również, iż spadkodawczyni nie pozostawiła testamentu. Na rozprawie w dniu 20 listopada 1999 r. H. G. złożyła zapewnienie spadkowe, w którym wskazała m.in., że jest jedyną córką J. K. i I. K. oraz że spadkodawcy nie pozostawili testamentu. Po zamknięciu rozprawy Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy wydał postanowienie, w którym orzekł w pierwszej kolejności o stwierdzeniu nabycia spadku po J. K., wskazując jako spadkobierców I. K. i H. G., zaś w dalszej kolejności stwierdził, iż spadek po I. K. z mocy ustawy nabyła córka wnioskodawczyni H. G. w całości. Postanowienie to nie zostało zaskarżone.

W dniu 16 maja 2014 r. wniosek o wgląd do akt złożył pełnomocnik M. J. a w dniu 30 marca 2015 r. z aktami zapoznał się nowy pełnomocnik H. G.. Do akt nie wpłynęły wnioski Prokuratora; akta nie były również przezeń wypożyczane.

W dniu 13 lutego 2015 r. E. M. reprezentowana przez pełnomocnika procesowego złożyła do Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy w Warszawie skargę o wznowienie postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym dla m.st. Warszawy pod sygn. akt II Ns 1450/99, w zakresie dotyczącym stwierdzenia nabycia spadku po I. K., zakończonego wydaniem postanowienia z dnia 20 listopada 1999 r., wnosząc o uchylenie tego postanowienia w zakresie, w jakim dotyczyło ono spadku po I. K. i odrzucenie wniosku H. G.. W uzasadnieniu skarżąca wskazała, że nie uczestniczyła w tym postępowaniu, a postanowienie z dnia 20 listopada 1999 r. narusza jej prawa, ponieważ przewiduje dziedziczenie niezgodne z wolą spadkodawczyni, nie ma możliwości zainicjowania postępowania z art. 679 k.p.c., a ponadto jest drugim postanowieniem spadkowym po I. K.. Skarżąca podniosła także, że postanowienie z dnia 18 marca 1986 r. zostało wydane na podstawie części testamentu ujawnionej przez H. G..

Postanowieniem z dnia 5 marca 2015 r. sprawa została przekazana do Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie. W dniu 3 czerwca 2015 r. wydano zarządzenie o wyznaczeniu terminu rozprawy. W punkcie 11 zarządzenia znalazł się zapis „o terminie powiadomić Prokuratora Prokuratury Rejonowej Warszawa Śródmieście w trybie art. 59 k.p.c., doręczając kserokopie skargi i odpowiedzi na skargę z zał. a także kserokopię postanowienia spadkowego ze sprawy II Ns 211/86 - k. 17 dołączonych akt oraz kserokopię postanowienia spadkowego ze sprawy II Ns 1450/99 k. 14 dołączonych akt, wskazując, iż Sąd powiadomi Prokuratora, czy postępowanie w sprawie II Ns 1450/99 zostało wznowione i jakie zapadły decyzje w sprawie.”.

W dniu 14 lipca 2015 r. Sąd odrzucił skargę. Po wydaniu postanowienia zarządzono, aby: „odpis postanowienia doręczyć po jego uprawomocnieniu się prokuratorowi Prokuratury Rejonowej Warszawa-Śródmieście, wskazując, iż w dniu 19 czerwca 2015 r. doręczono Prokuratorowi zawiadomienie, skargę, odpowiedź na skargę oraz kserokopię dwóch postanowień spadkowych dotyczących tej samej osoby, tj. I. K.”. Zarządzenie w tym przedmiocie nie zostało wykonane przez sekretariat Sądu.

W październiku 2015 r. do akt wpłynęło pismo Prokuratora z wnioskiem o wypożyczenie akt i w odpowiedzi na wniosek Przewodniczący Wydziału wydał w dniu 19 listopada 2015 r. zarządzenie, w którym poinformował o możliwości zapoznania się z aktami w budynku Sądu. W tym czasie sprawa znajdowała się na etapie postępowania zażaleniowego zainicjowanego przez M. G.. Akta nie zostały wypożyczone ani nie udostępniono ich w budynku Sądu. W dniu 9 grudnia 2015 r. akta wpłynęły do Sądu Okręgowego w Warszawie celem rozpoznania zażalenia. Postanowieniem z dnia 11 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy oddalił zażalenie M. G. na postanowienie z dnia 14 lipca 2015 r. o odrzuceniu skargi.

W dniu 7 października 2015 r. do Prokuratury Rejonowej Warszawa Śródmieście w Warszawie wpłynęło pismo z dnia 6 października 2015 r. pełnomocnika E. M. zawierające wniosek o złożenie skargi o wznowienie postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku po I. K., sygn. II Ns 1450/99. W piśmie informowano, że skarga E. M. została odrzucona z przyczyn

formalnych - przekroczenie terminu. Wskazano na dwa postanowienia spadkowe po I. K. i powołano się na art. 7 k.p.c. W dniu 18 grudnia 2015 r. Prokurator złożył skargę o wznowienie postępowania.

Oceniając terminowość wniesienia skargi Sąd Rejonowy stwierdził, że Prokurator wniósł ją w terminie ustawowym. Zważył, że informację o odrzuceniu skargi E. M. Prokurator uzyskał przy piśmie z dnia 6 października 2015 r., doręczonym w dniu 7 października 2015 r., i to wówczas powziął on wiadomość o podstawie do wznowienia postępowania w zakresie swojej legitymacji czynnej powiązanej z art. 7 w związku z art. 407 § 1, art. 403 i art. 524 k.p.c. Składając zatem skargę w dniu 18 grudnia 2015 r. dochował trzymiesięcznego terminu do jej wniesienia.

Sąd podniósł dalej, że z poczynionych w sprawie ustaleń wynika, iż co do tej samej osoby Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie wydał dwa postanowienia spadkowe, określając nadto odmienny krąg spadkobierców w każdym z nich. W związku z tym, we wznowionej sprawie sygn. II Ns 1450/99 z wniosku H. G. o stwierdzenie nabycia spadku po I. K. powinno dojść do uchylecia orzeczenia, a wniosek powinien zostać odrzucony na podstawie art. 412 § 2 i art. 199 § 1 pkt 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Uprzednio została bowiem wszczęta i zakończona prawomocnym postanowieniem co do istoty sprawa o stwierdzenie nabycia spadku po I. K. pod sygn. II Ns 211/86. W konsekwencji, po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy uznał, że postanowienie z dnia 20 listopada 1999 r., sygn. II Ns 1450/99, w części, w jakiej dotyczy stwierdzenia nabycia spadku po I. K., należało uchylć, a wniosek H. G. w tym przedmiocie odrzucić.

Postanowieniem z dnia 22 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w Warszawie, na skutek apelacji uczestników H. G. i M. G., sprostował zaskarżone postanowienie w zakresie sygnatury akt (pkt I); oddalił obie apelacje (pkt II) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że w apelacjach skarżący koncentrowali się na zarzucie naruszenia art. 407 § 1 k.p.c. w związku ze złożeniem skargi o wznowienie postępowania po terminie. Wskazał, że co do zasady aprobuje pogląd, zgodnie z którym termin określony w art. 407 § 1 k.p.c. biegnie dla prokuratora, który nie

uczestniczył w postępowaniu zakończonym prawomocnym orzeczeniem, od dnia, w którym dowiedział się on o wyroku. Podniósł, że Prokurator powziął wiadomość o wydaniu dwóch postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po I. K. już w dniu 19 czerwca 2015 r., w tej dacie doręczono mu bowiem zawiadomienie, stosownie do zarządzenia wydanego w sprawie VI Ns 365/15. Zawiadomienie to doręczono jednak w sprawie toczącej się na skutek skargi o wznowienie postępowania złożonej przez E. M., a zatem Prokurator nie mógł widzieć wówczas potrzeby działania w celu ochrony praworządności i interesu społecznego. Uznał bowiem, że skarga o wznowienie postępowania złożona przez E. M. doprowadzi do wyeliminowania zbędnego orzeczenia z obrotu prawnego.

W tym stanie rzeczy, zdaniem Sądu Okręgowego, Prokurator dochował terminu określonego w art. 407 § 1 k.p.c., bowiem o tym, że istnieje potrzeba ochrony praworządności i interesu społecznego dowiedział się dopiero w październiku 2015 r., a skarga wpłynęła w grudniu 2015 r.

Skargi kasacyjne od tego postanowienia złożyli uczestniczka H. G. oraz uczestnik M. G..

Uczestniczka H. G. zaskarżyła postanowienie w części dotyczącej oddalenia jej apelacji, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 7 *in principio* w związku z art. 60 § 2, art. 407 § 1 i art. 410 § 1 oraz w związku z art. 13 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c.

Uczestnik M. G. zaskarżył postanowienie w części dotyczącej oddalenia jego apelacji, zarzucając naruszenie przepisów postępowania, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 7 *in principio* w związku z art. 60 § 2, art. 407 § 1 i art. 410 § 1 oraz w związku z art. 13 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c.

Postanowieniem z dnia 9 sierpnia 2019 r. Sąd Najwyższy zawiesił postępowanie kasacyjne wobec zgonu uczestniczki postępowania H. G.. Postanowieniem z dnia 6 listopada 2020 r. Sąd Najwyższy podjął postępowanie kasacyjne z udziałem M. G. jako następcy prawnego zmarłej H. G..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2012 r., III CZP 81/11 (zasada prawna), OSNC 2013, nr 1, poz. 1, Sąd Najwyższy stwierdził, że art. 679 k.p.c. nie stanowi podstawy uchylenia kolejnego prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy. Wydanie dwóch lub więcej prawomocnych postanowień o stwierdzeniu nabycia spadku po tym samym spadkodawcy uzasadnia natomiast wznowienie postępowania na podstawie art. 403 § 2 w związku z art. 13 § 2 lub art. 524 § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy wyjaśnił zarazem, że w razie wydania dwóch prawomocnych postanowień stwierdzających nabycie spadku po tym samym spadkodawcy może dojść do odmiennych sytuacji. Jeżeli o wznowienie postępowania, w którym wydano późniejsze postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, występuje uczestnik tego postępowania, podstawę żądania wznowienia stanowi art. 403 § 2 w związku z art. 13 § 2 k.p.c. Jeżeli zaś skargę o wznowienie postępowania składa zainteresowany, który nie brał udziału w postępowaniu, w którym – z naruszeniem powagi rzeczy osądzonej – wydano kolejne postanowienie stwierdzające nabycie spadku, podstawę wznowienia stanowi art. 524 § 2 k.p.c., a zainteresowany powinien wykazać, że późniejsze prawomocne postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku narusza jego prawa.

Termin *a tempore scientiae* do złożenia skargi o wznowienie postępowania z powodu wykrycia prawomocnego wyroku, dotyczącego tego samego stosunku prawnego (art. 403 § 2 k.p.c.), wynosi trzy miesiące od dnia, w którym strona dowiedziała się o podstawie wznowienia (art. 407 § 1 k.p.c.). Miarodajna w tej mierze jest chwila powzięcia wiarygodnej informacji o fakcie wydania dwóch prawomocnych orzeczeń, których treść wskazuje na to, że odnoszą się do tego samego stosunku prawnego, przy czym w bezpośrednio rozważanym przypadku trzeba wziąć pod uwagę, że postanowienia stwierdzające nabycie spadku po tym samym spadkodawcy mają ten sam przedmiot rozstrzygnięcia (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2012 r., III CZP 81/11). W sytuacji, w której zainteresowany, niebiorący udziału w prawomocnie zakończonym postępowaniu, żąda jego wznowienia na podstawie art. 524 § 1 k.p.c., odpowiednie zastosowanie mają natomiast przepisy o wznowieniu postępowania z powodu pozbawienia możliwości działania, co prowadzi do wniosku, że relewantne dla rozpoczęcia biegu

trzymiesięcznego terminu jest dowiedzenie się przez pominiętego zainteresowanego o prawomocnym postanowieniu orzekającym co do istoty sprawy z naruszeniem jego prawa.

W okolicznościach sprawy ze skargą o wznowienie postępowania nie wystąpiła strona (uczestnik) postępowania, lecz – na podstawie art. 60 § 2 w związku z art. 7 i art. 13 § 2 k.p.c. – prokurator nieuczestniczący w prawomocnie zakończonym postępowaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2018 r., I CSK 679/17, OSNC-ZD 2019, nr 4, poz. 58). Sposób liczenia terminu do wniesienia skargi nie jest w tej sytuacji jednolicie oceniany w orzecznictwie.

Według jednego stanowiska, wyrażonego w kontekście podstawy wznowieniowej z art. 401 pkt 2 k.p.c., termin *a tempore scientiae* przewidziany w art. 407 § 1 k.p.c. liczy się od dnia, w którym o orzeczeniu dowiedział się prokurator, nie zaś strona lub jej przedstawiciel ustawowy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2009 r., II CSK 590/08 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2017 r., V CSK 160/16). Odniesienie tego poglądu do podstawy wznowienia określonej w art. 403 § 2 k.p.c. skłaniałoby do wniosku, że termin do wniesienia skargi należy liczyć od dowiedzenia się przez prokuratora o podstawie wznowienia, tj. o fakcie wydania dwóch orzeczeń spadkowych dotyczących tego samego spadkodawcy, jeśli zaś podstawą wznowienia jest art. 524 § 1 k.p.c. – od dowiedzenia się przez prokuratora o wydaniu orzeczenia.

Zgodnie z drugim zapatrywaniem, prokurator, składając w rozważanej sytuacji skargę o wznowienie postępowania, jest ograniczony terminami zastrzeżonymi dla stron (uczestników) postępowania (art. 60 § 2 zdanie drugie k.p.c.) (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2018 r., I CSK 679/17).

Sąd Okręgowy przyjął za punkt wyjścia pierwsze ze stanowisk, modyfikując je w ten sposób, że uznał, iż rozpoczęcie biegu terminu jest uzależnione nie tylko od powzięcia przez prokuratora wiedzy o orzeczeniu wydanym z naruszeniem *res iudicata*, lecz także od dowiedzenia się przez prokuratora o tym, że występuje potrzeba ochrony praworządności i interesu społecznego, uzasadniająca jego legitymację do wniesienia skargi. Zapatrywanie to podważono w zarzutach skargi

kasacyjnej. Zdaniem skarżącego, skoro Prokurator dowiedział się o dwóch postanowieniach o stwierdzeniu nabycia spadku po I. K. w dniu 19 czerwca 2015 r., to składając skargę w dniu 18 grudnia 2015 r. uchybił trzymiesięcznemu terminowi. Niedopuszczalne jest natomiast, w opinii skarżącego, wiązanie rozpoczęcia terminu do złożenia skargi o wznowienie postępowania z innym jeszcze zdarzeniem, tj. z chwilą powzięcia przez prokuratora wiadomości, że istnieje potrzeba ochrony praworządności i interesu społecznego.

W świetle niekwestionowanych w sprawie ustaleń, Prokurator powziął informację o wydaniu dwóch postanowień spadkowych po I. K. w dniu 19 czerwca 2015 r. na skutek pisma Sądu Rejonowego w sprawie o sygn. VI Ns 365/15. Skarga o wznowienie postępowania została wniesiona przez Prokuratora w dniu 18 grudnia 2015 r. Wcześniej ze skargą o wznowienie postępowania zakończoną kolejnym postanowieniem spadkowym, tj. postanowieniem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 20 listopada 1999 r., wystąpiła E. M.. Skarga ta została odrzucona postanowieniem z dnia 14 lipca 2015 r. z powodu uchybienia terminowi, ponieważ została wniesiona w dniu 13 lutego 2015 r., podczas gdy o wydaniu zaskarżonego (kolejnego) postanowienia spadkowego skarżąca E. M. dowiedziała się co najmniej w 2010 r.

W tym stanie rzeczy stanowisko Sądu Okręgowego należało uznać za nieprawidłowe, a stojące w opozycji do niego zarzuty skargi kasacyjnej – za zasadne.

W aspekcie wskazanej wcześniej różnicy stanowisk co do sposobu określenia początku terminu *a tempore scientiae* dla prokuratora, niebędącego uczestnikiem postępowania i wnoszącego skargę o jego wznowienie na podstawie art. 60 § 2 w związku z art. 7 i art. 13 § 2 k.p.c., podzielić należało pogląd, że prokurator, składając w rozważanej sytuacji skargę o wznowienie postępowania, jest ograniczony terminami zastrzeżonymi dla stron (uczestników postępowania) (art. 60 § 2 zdanie drugie k.p.c.). Oznacza to, że jeżeli podstawą wznowienia jest wykrycie dwóch prawomocnych postanowień spadkowych, prokurator może wnieść skargę o tyle, o ile termin do jej wniesienia – liczony od chwili dowiedzenia się o podstawie wznowienia – pozostaje otwarty dla któregośkolwiek z uczestników postępowania. Gdy zaś podstawą wznowienia jest naruszenie praw

zainteresowanego niebędącego uczestnikiem postępowania, skarga prokuratora jest dopuszczalna, o ile nie upłynął termin do jej wniesienia przez zainteresowanego, liczony od dowiedzenia się przezeń o prawomocnym postanowieniu. Argumenty na rzecz tego stanowiska sformułowano w orzecznictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2018 r., I CSK 679/17) i zaaprobowano w wypowiedziach literatury, toteż za wystarczające należy uznać odesłanie do nich, bez potrzeby ich ponownego przytaczania.

Liczony w ten sposób termin do wniesienia skargi o wznowienie postępowania nie został dochowany. Już z faktu prawomocnego odrzucenia skargi złożonej przez E. M. z powodu wniesienia jej po terminie wynikało bowiem, że za niedopuszczalną – z racji upływu terminu – należało uznać również skargę o wznowienie postępowania składaną przez Prokuratora. Niezależnie od innych racji przemawiających za związaniem prokuratora składającego skargę o wznowienie postępowania terminem przewidzianym dla stron (uczestników postępowania), należało w tym kontekście zauważyć, że uprawnienie prokuratora wynikające z art. 60 § 2 w związku z art. 7 k.p.c. nie powinno służyć sanowaniu uchybienia terminowi przez stronę (uczestnika postępowania) lub zainteresowanego, taka zaś sytuacja miała miejsce w sprawie zakończonej zaskarżonym postanowieniem.

Sąd Najwyższy nie pominął, że w wyjątkowym przypadku, w którym skarga o wznowienie postępowania ma służyć eliminacji prawomocnego orzeczenia wydanego z naruszeniem powagi rzeczy osądzonej, za ścisłą wykładnią przepisów regulujących termin do żądania wznowienia postępowania nie przemawiają argumenty związane z koniecznością poszanowania stabilności prawomocnego orzeczenia sądowego (por. *a contrario* postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2018 r., I CSK 679/17). Sytuacja, w której doszło do wydania dwóch prawomocnych postanowień spadkowych po tym samym spadkodawcy, jest oczywiście niepożądana i koliduje nie tylko z powagą rzeczy osądzonej wcześniejszego postanowienia spadkowego, lecz także pewnością obrotu w ogólności. Kwestia ta nie może jednak przemawiać za szczególnym podejściem do określania terminu do żądania wznowienia postępowania przez prokuratora, który nie brał udziału w postępowaniu, w razie kolizji prawomocnych postanowień spadkowych, jeżeli zważyć, że problem ten ma głębszy charakter, a jego podłożem

jest przyjęte w kodeksie postępowania cywilnego rozwiązanie zakładające ograniczenie terminami *a tempore scientiae* i *a tempore facti* (art. 408 k.p.c.) skargi o wznowienie postępowania składanej w razie wykrycia prawomocnego orzeczenia dotyczącego tego samego stosunku prawnego. Rozwiązanie to implikuje, że po upływie określonego czasu usunięcie kolizji prawomocnych orzeczeń w drodze wznowienia postępowania nie jest możliwe, na co zwrócono uwagę w motywach uchwały Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2012 r., III CZP 81/11. Ewentualna korekta tego stanu rzeczy stanowi domenę ustawodawcy.

Uzupełniając należało zwrócić uwagę na dwie kwestie.

Po pierwsze, stanowisko Sądu Okręgowego należało uznać za nieprawidłowe także z innego względu. Niezależnie od akcentowanej wyżej niejedności stanowisk, powinno pozostawać poza sporem, że kodeks postępowania cywilnego nie stwarza podstaw do wiązania początku terminu *a tempore scientiae* do wniesienia skargi o wznowienie postępowania przez prokuratora z dowiedzeniem się (powzięciem przekonania) przez prokuratora, że wniesienie tej skargi jest konieczne przez wzgląd na ochronę praworządności, jeżeli prokurator wcześniej powziął informację o podstawie wznowienia, względnie o wydaniu orzeczenia (por. art. 407 § 1 k.p.c.). Pogląd taki, abstrahujący od treści art. 407 § 1 k.p.c., uzależniałby początek terminu od chwili, w której prokurator uświadomi sobie prawną potrzebę podjęcia czynności procesowej, czego nie można akceptować. Nie jest również tak, jak podnoszono w odpowiedzi na skargę kasacyjną, że wobec toczącego się postępowania ze skargi o wznowienie postępowania wniesionej przez E. M. skarga o wznowienie postępowania składana przez prokuratora podlegałaby odrzuceniu. Bieg postępowania wznowieniowego zainicjowanego przez E. M. nie stanowił bowiem przeszkody do wniesienia i merytorycznego rozpoznania samodzielnej skargi prokuratora; sytuację tę trzeba traktować analogicznie, jak przypadek równoległego wniesienia przez stronę i prokuratora – działającego na podstawie art. 60 § 2 w związku z art. 7 k.p.c. – środków odwoławczych od tego samego orzeczenia sądu pierwszej instancji.

Po drugie, Sąd Okręgowy niewłaściwie potraktował jako apelacje środki odwoławcze wniesione przez H. G. i M. G. od postanowienia Sądu Rejonowego,

określone jako „zażalenie” i – odpowiednio – „apelacja”. Sąd Rejonowy, uwzględnivszy żądanie wznowienia postępowania, rozpoznając sprawę ponownie, uchylił postanowienie Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy w Warszawie z dnia 20 listopada 1999 r. w zakresie, w jakim dotyczyło stwierdzenia nabycia spadku po I. K. i odrzucił ponowny wniosek H. G. o stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkodawcy na podstawie art. 412 § 2 w związku z art. 199 § 1 pkt 2 i art. 13 § 2 k.p.c. Na postanowienie o odrzuceniu wniosku, zgodnie z art. 394 § 1 *in initio* w związku z art. 13 § 2 i art. 518 zdanie drugie k.p.c., przysługiwało zażalenie, nie zaś apelacja będąca w postępowaniu nieprocesowym środkiem odwoławczym od postanowień orzekających co do istoty sprawy (art. 518 zdanie pierwsze k.p.c.). Sąd Okręgowy winien zatem, uznając, że w przypadku środka odwoławczego wniesionego przez M. G. doszło do oczywistej omyłki (art. 130 § 1 zdanie drugie w związku z art. 13 § 2 k.p.c.), nadać bieg obu środkom odwoławczym, niezależnie od nadanej im nazwy, jako zażaleniom (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 2017 r., III CZP 2/17, OSNC 2018, nr 2, poz. 16) i – podzieliwszy stanowisko Sądu Rejonowego – oddalić oba zażalenia, nie zaś oddalić obie apelacje. Uchybienie to nie miało jednak wpływu na dopuszczalność skargi kasacyjnej (art. 519¹ § 1 k.p.c.) ani na wynik postępowania kasacyjnego.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

[SOP]

[ms]